

STRESZCZENIA

Bogusław BEMBENEK¹
Katarzyna KOWALSKA²

INCLUSIVE BUSINESS MODEL – STRATEGIC CHALLENGE FOR AGRIBUSINESS CLUSTER MANAGEMENT

The aim of the article is to present the key assumptions of the inclusive business model and the justification for its application in agribusiness cluster. Scientific considerations were conducted on the basis of theoretical and empirical research results. The starting point in the accepted range of considerations was a well-known statement that well-managed clusters can shape the competitiveness not only of its members but also the economy and contributing to strengthening economic, social and territorial cohesion.

The article consists of three integral parts, in which the strategic dimension of an agribusiness cluster, the essence, and significance of the inclusive business model and the existing experiences of the AgroBio Cluster in the area of implementation of this model were characterised. The authors show that the concept of agribusiness clusters provides a solid basis for adopting a new way of thinking about creating the competitiveness of food economy entities, taking into account social needs and values. Different types of clusters, in particular, agribusiness clusters, can create inclusive groups when an open membership is ensured in their environment, and the willingness of cluster cooperation is a decisive factor to belong to the cluster. The key factor in the development of clusters is the inclusive ties, which connect people and organisations from different environments. Thus, they determine the quality and intensity of partnership in the cluster, strengthening the involvement of the cluster community. These and other premises presented in the article, referring to the specificity of agribusiness cluster functioning, confirm emphatically that the inclusive business model may prove to be a valuable tool in the process of achieving the cluster goals, especially in less-developed regions. Although the implementation of this model is still a strategic challenge in cluster management, its numerous practical advantages justify the focus of the coordinator and cluster members efforts on shaping the inclusive business and sustainable supply chain within the cluster. In this process, measurable public support is required, both financial and non-financial.

Keywords: cluster, agribusiness, inclusive, management, value, development.

INKLUZYWNY MODEL BIZNESU – WYZWANIE STRATEGICZNE W ZARZĄDZANIU KLASTEREM AGROBIZNESU

Celem artykułu jest przedstawienie kluczowych założeń inkluzywnego modelu biznesu oraz uzasadnienie jego zastosowania w klastrze agrobiznesu. Rozważania naukowe prowadzono na podstawie wyników badań teoretycznych i empirycznych. Punktem wyjścia w przyjętym zakresie rozważań było powszechnie znane stwierdzenie, że klastry sprawnie zarządzane mogą kształtować konkurencyjność nie tylko swoich członków, ale także gospodarki oraz przyczyniać się do wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Artykuł składa się z trzech integralnych części, w których scharakteryzowano strategiczny wymiar klastra agrobiznesu, istotę i znaczenie inkluzywnego modelu biznesu oraz dotychczasowe doświadczenia klastra Agro-Bio w obszarze implementacji tego modelu. Autorzy wykazują, że koncepcja klastra agrobiznesu dostarcza solidnych podstaw do przyjęcia nowego sposobu myślenia o kreowaniu konkurencyjności podmiotów gospodarki żywnościowej z uwzględnieniem potrzeb i wartości społecznych. Różne rodzaje klastrów, a w szczególności klastry agrobiznesu mogą tworzyć grupy inkluzywne z chwilą, gdy zapewnione jest w ich środowisku otwarte członkostwo, a o przynależności do klastra decyduje chęć współpracy klastrowej. Kluczowym czynnikiem rozwoju klastrów są więzi inluzywne, które łączą ludzi i organizacje z różnych środowisk. Tym samym determinują jakość i intensywność partnerstwa w klastrze, wzmacniając zaangażowanie społeczności klastrowej. Te i inne przesłanki zaprezentowane w artykule, odnoszące się do specyfiki funkcjonowania klastra agrobiznesu, potwierdzają dobitnie, że inkluzywny model biznesu może okazać się wartościowym narzędziem w procesie realizacji celów klastra, szczególnie w regionach słabiej rozwiniętych (peryferyjnych). Pomimo, że implementacja tego modelu stanowi wciąż strategiczne wyzwanie w zarządzaniu klastrami, to liczne jego praktyczne walory uzasadniają słuszność koncentrowania wysiłku koordynatora i członków klastra na rzecz kształtowania inkluzywnego biznesu i zrównoważonego łańcucha wartości klastra. W procesie tym niezbędne jest wymierne wsparcie publiczne, zarówno o charakterze finansowym, jak i pozafinansowym.

Słowa kluczowe: klastry, agrobiznes, inkluzywny, zarządzanie, wartość, rozwój.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.63

Przesłano do redakcji: czerwiec 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹ Bogusław Bembenek, PhD, Faculty of Management, Rzeszow University of Technology, Poland – Rzeszów, corresponding author, e-mail: bogdanb@prz.edu.pl

² Katarzyna Kowalska, PhD student, World Economy Research Institute, Warsaw School of Economics, Poland – Warsaw, Vice-President of UNIMOS Foundation, e-mail: kowalska@unimos.global

NOWOCZESNE SYSTEMY RACHUNKU KOSZTÓW

Rachunek kosztów zawsze odgrywał istotną rolę w przedsiębiorstwie. Powszechnie używany jest do sporządzania rocznego sprawozdania finansowego. Jednak na przestrzeni lat zaczął pełnić również inne funkcje. Tradycyjne rachunki kosztów dostarczały za mało informacji potrzebnych w procesie zarządzania. Było to związane ze zmianami w preferencjach klientów, rozwojem technologii i globalizacją. Pojawiły się nowoczesne rachunki kosztów, które stały się niezbędnymi narzędziami wykorzystywanymi w zarządzaniu jednostką gospodarczą. Kadra zarządzająca może wykorzystać takie nowoczesne rachunki kosztów jak: rachunek kosztów działań, rachunek kosztów cyklu życia produktu, rachunek kosztów docelowych, rachunek kosztów jakości, rachunek kosztów ciągłego doskonalenia i wiele innych. Każda z tych metod musi być dostosowana do indywidualnych cech przedsiębiorstwa. Systemy te pozwalają kontrolować redukcję kosztów w jednostce i wspomagają dostosowanie produktu do potrzeb klienta. W nowoczesnych rachunkach kosztów bardzo ważne jest podejście do przedsiębiorstwa jako całości. W projekt muszą być zaangażowani wszyscy pracownicy. Zarządzający powinni wdrażać odpowiednie systemy motywacyjne dla pracowników niższego szczebla. Celem artykułu jest wskazanie znaczenia rachunku kosztów w organizacji. Wyjaśniono w nim istotę zarządzania kosztami w przedsiębiorstwie. Wymieniono również cechy nowoczesnych rachunków kosztów i dokładniej opisano trzy z nich: rachunek kosztów działań, rachunek kosztów docelowych oraz rachunek kosztów ciągłego doskonalenia. W pracy dokonano ich charakterystyki, ukazano istotę, a także wskazano ich zalety oraz wady.

Słowa kluczowe: rachunek kosztów, przedsiębiorstwo, zarządzanie.

MODERN COST ACCOUNTING

Cost accounting had always been important for an enterprise. It is commonly used for preparing annual financial statements. Over the years, it began to perform other functions. Traditional cost accounts provided insufficient information needed in the management process. It was related with changes in consumer's preferences, development of technology and globalization. Modern cost accounts have emerged and have become indispensable in managing an enterprise. Management can use such cost accounts as activity based costing, life cycle cost analysis, target costing, quality costs calculation, kaizen costing and many others. Each of these methods must be tailored to the individual characteristics of the business. These systems support cost control and help to match the product to the needs of the customer. In modern cost accounts it is important to approach the company as a whole. All employees must be involved in the project. Managers should implement appropriate incentive programs for employees. The thesis is concerned with the importance of cost accounting in a business enterprise. In addition, it explains the essence of cost management in the enterprise.

It also shows the features of modern cost accounting and describes in detail three of them: activity based costing, target costing and kaizen costing. The paper deals with essence of these methods and points out their advantages and disadvantages.

Keywords: cost accounting, enterprise, management.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.64

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

³ Mgr Magdalena Bochenek, Zakład Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Al. Powstańców 8, 35-959 Rzeszów; e-mail: m.bochenek@prz.edu.pl.

DETERMINANTY PRZESTRZENNEGO ZRÓŻNICOWANIA WYDAJNOŚCI PRACY W WOJEWÓDZTWACH PODKARPACKIM I ŚWIĘTOKRZYSKIM

Celem artykułu jest określenie statystycznych determinant wydajności pracy oraz technicznego uzbrojenia pracy w dwóch województwach tj. podkarpackim oraz świętokrzyskim. Analizę przestrzennego zróżnicowania powyższych zmiennych w powiatach województw podkarpackiego oraz świętokrzyskiego przeprowadzono w oparciu o dane panelowe zaczerpnięte z Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2003-2014.

Za podstawę analiz determinant wydajności pracy posłużyła neoklasyczna funkcja produkcji typu Cobba-Douglasa. Przeprowadzone analizy wykazały, że wydajność pracy determinowana była głównie przez techniczne uzbrojenie pracy, łączną produktywność czynników produkcji oraz stopę postępu technicznego. Analizy ekonometryczne pozwoliły wysnuć wniosek, iż oszacowania parametrów równań przyjętych w opracowaniu okazały się istotne statystycznie. Powiaty województwa podkarpackiego charakteryzowały się wyższą elastycznością wydajności pracy względem technicznego uzbrojenia pracy niż powiaty województwa świętokrzyskiego. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku oszacowanej stopy postępu technicznego. Powiaty województwa podkarpackiego charakteryzowały się ponad pięciokrotnie wyższą stopą postępu technicznego niż powiaty województwa świętokrzyskiego.

Uprzemysłowione powiaty omawianych województw, tj. mielecki, dębicki, ostrowiecki, staszowski oraz stalowowolski charakteryzowały się najwyższym poziomem wydajności pracy jak również technicznego uzbrojenia pracy. Kielce oraz Rzeszów jako centra rozwoju zarówno lokalnego jak i regionalnego odznaczały się wysokim poziomem technicznego uzbrojenia pracy oraz wydajności pracy. Powiaty o charakterze rolniczym wśród wszystkich powiatów województw podkarpackiego oraz świętokrzyskiego charakteryzowały się niskim poziomem zarówno wydajności pracy jak i technicznego uzbrojenia pracy.

Słowa kluczowe: techniczne uzbrojenie pracy, produkcja sprzedana przemysłu, środki trwałe brutto w przedsiębiorstwach, stopa postępu technicznego, produktywność czynników produkcji.

DETERMINANTS OF SPATIAL DIVERSIFYING THE LABOR PRODUCTIVITY IN THE PODKARPACIE AND ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODESHIPS

The aim of the article is to define statistical determinants of labour efficiency and work technical equipment in the Podkarpackie and Świętokrzyskie voivodeships. The analysis of spatial diversity of the above variables in the poviats of the Podkarpackie and Świętokrzyskie was based on panel data taken from the Central Statistical Office for the period 2003-2014.

The neoclassical Cobb-Douglas production function served as the basis for the analysis of labour efficiency determinants. Conducted analyses showed that the labour efficiency had been determined by work technical equipment, the total productivity of production factors and the rate of technological progress. Econometric analysis allowed the conclusion that the estimation of the parameters of the equations adopted in the study turned out to be statistically significant. In the Podkarpackie Voivodeship were characterized by a higher flexibility of the labour efficiency with regard to work technical equipment than in the Świętokrzyskie Voivodeship. A similar situation took place in the case of the estimated technical progress rate. The of the Podkarpackie Voivodeship were characterized by more than five times higher technical progress than in the Świętokrzyskie Voivodeship.

The industrialized: Mielecki, Dębica, Ostrowiec, Staszów, Stalowa Wola were characterized by the highest level of labor productivity and work technical equipment. Kielce and Rzeszów as centers of local and regional development were characterized by a high level of work technical equipment and labour efficiency. Agricultural among all of the Podkarpackie and Świętokrzyskie Voivodeship were characterized by a low level of labour efficiency and work technical equipment

Keywords: work technical equipment, sold production of industry, gross fixed capital formation in enterprises, rate of technical progress, productivity of production factors.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.65

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

⁴ Mgr Monika Bolińska (autor korespondencyjny), Katedra Ekonomii Matematycznej, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Jagielloński, ul. Prof. Stanisława Łojasiewicza 4, 30-348 Kraków, email: monika.bolinska@doctoral.uj.edu.pl.

⁵ Mgr Anna Kowalczyk, Katedra Ekonomii Matematycznej, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Jagielloński, ul. Prof. Stanisława Łojasiewicza 4, 30-348 Kraków, e-mail: anna.kowalczyk7873@gmail.com.

FENOMEN METRA PARYSKIEGO W ROKU 1900

W roku 1900 w Paryżu mieszka już 2600 mln osób oraz blisko 100 tys. koni. Miasto przygotowuje się do Światowej Wystawy, na której zaprezentuje najnowsze zdobycze techniki i sztuki, nabytki z prosperujących egzotycznych kolonii i lokalne specjalności. Wszędzie panuje niezwykły chaos komunikacyjny wielkiego miasta, którego mieszkańcy usiłują poruszać się po nim piechotą, docierać do miejsca pracy lub rozrywki dorożką i koleją. Potrzeba odważnej decyzji władz miasta oraz połączonego geniuszu dwóch ludzi, inżyniera Fulgence Bienvenüe i architekta Hectora Guimard'a, które dadzą Paryżowi metro. Z rozmachem zaplanowana inwestycja przewiduje od razu sześć linii podziemnej kolei elektrycznej; w pierwszej kolejności ma zostać zbudowana linia łącząca najważniejsze punkty miasta. Paryż przez kilka kolejnych lat stanie się znowu placem budowy, ale ta inwestycja uratuje miasto, da mieszkańcom niezwykle nowatorską drogę transportu. Co więcej, zbudowana w niezwykle trwałą, funkcjonalny i estetyczny sposób, będąca kwintesencją secesji, będzie służyć miastu nieprzerwanie przez następne stulecie. Artykuł przedstawia pokrótce proces decyzyjny, budowę i w końcu estetyzację struktur technicznych, które to składają się na fenomen paryskiego metra, niezwykłego wytworu techniki i sztuki społeczeństwa XIX wieku.

Słowa kluczowe: metropolia, osiągnięcia techniczne, architektura secesyjna, transport ludzi.

PHENOMENON OF THE PARISIAN METRO IN 1900

In the year 1900 in Paris 2600 million people lived and almost 100 thousand horses. The city is preparing for the Universal Exposition during which the newest technical and artistic achievements, as well as the acquisitions from the prospering exotic colonies and local specialties will be presented. A great communication chaos of a big city is dominating, while its inhabitants try to move on foot, commute to work or leisure places by horse-drawn carriages or by train. A brave decision of the city authorities is needed and a joint genius of two peoples, engineer Fulgence Bienvenüe and architect Hector Guimard, which will give Paris its subway. The investment planned on a large scale, anticipates simultaneously six lines of an underground electric railway; in the first place a line joining the most important points in the city should be constructed. Paris for few next years will become again a construction site, but this investment will save the city and will give its inhabitants a highly innovative way of transport. Moreover, build in a very persistent, functional and esthetical way, being a quintessence of the *Art Nouveau* style, it will serve the city consecutively for the next century. The paper will present briefly the decision process, the construction and finally an aesthetisation of technical structures, which consist on the phenomenon of the Parisian subway, an outstanding creation of technology and art of the 19th century' society.

Keywords: metropolis, technical achievements, *Art Nouveau* architecture, transport of people.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.66

Przesłano do redakcji: sierpień 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

⁶ Mgr Katarzyna Byrska, doktorant na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego UPJP2, e-mail: kasia.jagoda.byrska@gmail.com

NARZĘDZIA RACHUNKOWOŚCI ZARZĄDCZEJ A POKONYWANIE TRUDNOŚCI W PROCESIE ROZWOJU MAŁEJ FIRMY

Małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają znaczącą rolę w rozwoju gospodarczym. Ta grupa przedsiębiorstw odróżnia się od innych podmiotów specyficznymi cechami, m.in. sposobem zarządzania. Wiedza właścicieli – przedsiębiorców z zakresu kierowania przedsiębiorstwem w przypadku zwłaszcza małych przedsiębiorstw, jest często niewystarczająca, a decyzje są niejednokrotnie podejmowane intuicyjnie. Ważnym problemem są przeszkody tkwiące w działaniach właścicieli firm, związane z ich postawą. Przyjmowane przez nich rozwiązania dla zapewnienia doraźnego sukcesu lub w dłuższej perspektywie stabilności firmy – podejmowane są spontanicznie – na zasadzie wykorzystania pojawiających się szans. Należy jednak pamiętać, że rodzaj, wielkość i zakres trudności w funkcjonowaniu małych i średnich przedsiębiorstw – są uzależnione od wielu czynników, w tym również od wieku przedsiębiorstwa. Charakterystyczny dla funkcjonowania tych firm, jest proces wzrostu, przechodzenia w kolejne fazy rozwojowe, poprzedzone kryzysami. W poszczególnych etapach życia małego przedsiębiorstwa pojawiają się nowe wyzwania, które wymagają trafnych decyzji, podjęcia ryzyka i pokonywania trudności. Stąd ważne wydaje się właściwe dobranie instrumentów, które będą pomagały w ich pokonaniu. W artykule, na tle popularnych modeli wzrostu przedsiębiorstwa, analizie poddano bariery występujące w przełomowych momentach funkcjonowania małej i średniej firmy i podjęto próbę ich usystematyzowania. Na tak zarysowanym tle przedstawiono wybrane narzędzia rachunkowości zarządczej, które mogą wspierać przedsiębiorców w niwelowaniu negatywnych skutków kryzysów, występujących pomiędzy kolejnymi fazami wzrostu przedsiębiorstwa.

Słowa kluczowe: małe i średnie przedsiębiorstwo, rachunkowość zarządcza, procesy rozwoju MSP, bariery rozwoju MSP.

THE ROLE OF MANAGERIAL ACCOUNTING IN OVERCOMING DIFFICULTIES IN THE PROCESS OF SMALL COMPANY DEVELOPMENT

Small and medium-sized enterprises play a significant role in economic development. This group of enterprises differs from other entities by specific features, including way of management. Knowledge of owners – entrepreneurs in the field of business management in the case of especially small enterprises, is often insufficient, and decisions are often taken intuitively. An important problem is the obstacles inherent in the activities of business owners related to their attitude. The solutions they adopt to ensure ad hoc success or in the long-term stability of the company – are taken spontaneously – based on the use of emerging opportunities. However, it should be remembered that the type, size and range of difficulties in the functioning of small and medium enterprises - depend on many factors, including the age of the enterprise. Their functioning is characterized by a growth process, which usually takes place by passing through successive phases of development preceded by crises. At individual stages of company life, new challenges arise that require accurate decisions, taking risks and overcoming difficulties. Hence, it seems important to choose the right instruments that will help in overcoming them. In the article, taking into account the popular models of enterprise growth, the barriers occurring at the crucial moments of the functioning of small and medium-sized companies were analyzed and an attempt was made to systematize them. On such a background – selected management accounting tools are presented that can support entrepreneurs in mitigating the negative effects of crises occurring between successive stages of enterprise growth.

Keywords: small and medium-sized enterprise, managerial accounting, development of SMEs.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.67

Przesłano do redakcji: czerwiec 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

⁷ Dr inż. Adriana Kaszuba-Perz, adiunkt w Zakładzie Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza, Al. Powstańców Warszawy 8, 35-959 Rzeszów; e-mail: aperz@prz.edu.pl.

AMERICAN ECONOMIC AID PLANS ON THE EXAMPLE OF THE MARSHALL PLAN AND THE ALLIANCE FOR PROGRESS: SIMILARITIES AND DIFFERENCES

Two American economic aid plans: European Recovery Program and Alliance for Progress are compared in the article. The author focuses on economic and political conditions which resulted in both initiatives. The text demonstrates the reasons for the formulation of the two aid proposals, and especially the premises that determined that the program for Europe was launched three years after the war, while the program for Latin America as late as in the 1960s. In the second part the author focuses on the objectives of both programs. To present the objectives preliminary assumptions indicated during the speeches of George C. Marshall of June 5, 1947, and of J. F. Kennedy of March 13, 1961 are quoted. Detailed objectives are discussed based on the Foreign Assistance Act of 1948 and the provisions of the Charter of Punta del Este. The most important issues addressed in the third part are to compare programs' effects, stress successes and failures of these two initiatives and attempt to identify their causes. In addition, the amount of economic assistance is presented, its scope and the types of benefits.

Keywords: Marshall Plan, Alliance for Progress, cold war, communism.

AMERYKAŃSKIE PLANY POMOCY GOSPODARCZEJ NA PRZYKŁADZIE PLANU MARSHALLA A SOJUSZ NA RZECZ POSTĘPU: PODOBIENSTWA I RÓŻNICE

W artykule porównano dwa amerykańskie plany pomocy gospodarczej: Europejski Program Odbudowy oraz Sojusz dla Postępu. Przedmiotem zainteresowania były w pierwszej kolejności uwarunkowania gospodarczo-polityczne, które skutkowały ogłoszeniem inicjatyw przez przedstawicieli administracji USA. Wskazane zostały powody sformułowania obu propozycji pomocowych, a zwłaszcza przesłanki, które zadecydowały o tym, że program dla Europy uruchomiono trzy lata po wojnie, natomiast dla Ameryki Łacińskiej dopiero w latach 60. W drugiej części uwaga została skoncentrowana na celach obu programów. Ich prezentacji służyć miało przytoczenie wstępnych założeń wskazanych podczas przemówień: George'a C. Marshalla z 5 czerwca 1947 r. oraz J. F. Kennedy'ego z 13 marca 1961 r. Cele szczegółowe zostały omówione na podstawie ustawy o pomocy zagranicznej z 1948 r. oraz zapisów Karty z Punta del Este. Najważniejszą kwestią poruszaną w części trzeciej było zestawienie efektów programów, wypunktowanie sukcesów i niepowodzeń obu inicjatyw oraz próba wskazania ich przyczyn.

Słowa kluczowe: plan Marshalla, Sojusz dla Postępu, zimna wojna, komunizm.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.68

Przesłano do redakcji: styczeń 2016 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

⁸ Dr Kamil Kowalski, Faculty of Economics and Sociology, University of Lodz, POW 3/5 Street, 90-255 Lodz, kamil.kowalski@uni.lodz.pl.

TENDENCJE W ZAKRESIE UMACNIANIA ROLI PRZEDSTAWICIELA OBWE DO SPRAW WOLNOŚCI MEDIÓW W EUROPEJSKIM SYSTEMIE OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA

Główną funkcją przedstawiciela OBWE ds. Wolności mediów jest obserwowanie istotnych wydarzeń w mediach w państwach uczestniczących w OBWE. Ponadto bardzo ważną funkcją jest wspieranie państw uczestniczących poprzez propagowanie i promowanie pełnej zgodności z zasadami i zobowiązaniami OBWE dotyczącymi wolności słowa i wolnych mediów. Otrzymuje on informacje o sytuacji mediów z różnych źródeł jako uczestniczące państwa OBWE, organizacje medialne i organizacje pozarządowe. Przedstawiciel ściśle współpracuje ze Stałą Radą, uczestniczącymi państwami, Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka, Wysokim Komisarzem ds. Mniejszości Narodowych oraz, w stosownych przypadkach, innymi organami OBWE, a także z krajowymi i międzynarodowymi stowarzyszeniami medialnymi.

Przedstawiciel ds. Wolności mediów podejmował i podejmuje różne działania i uczestniczy w projektach związanych z wolnością wypowiedzi i wolnymi mediami. Bierze udział w wykładach lub przemówieniach poruszających takie tematy, jak wolność prasy, radia, telewizji i Internetu. Przedstawiciel zajmuje się tematami związanymi z bezpieczeństwem dziennikarzy, swobodą wypowiedzi i podstawowymi prawami człowieka. Zabiera również głos w rozwoju krajów prawa, w których sytuacja wymagała jego interwencji.

Słowa kluczowe: mass media, prawa człowieka, wolność mediów.

TRENDS IN STRENGTHENING THE ROLE OF THE OSCE REPRESENTATIVE FOR THE FREEDOM OF THE MEDIA IN THE EUROPEAN SYSTEM OF HUMAN RIGHTS PROTECTION

The main function of the OSCE Representative on Freedom of the Media is to observe relevant media developments in OSCE participating States. Moreover very important function is to assist participating States by advocating and promoting full compliance with OSCE principles and commitments regarding freedom of expression and free media. He receives information on situation of the media from a variety of sources as participating OSCE States, media organizations and non – governmental organizations.

The Representative co-operates closely with the Permanent Council, the Participating States, the Office for Democratic Institutions and Human Rights, the High Commissioner on National Minorities, and, where appropriate, other OSCE bodies, as well as with national and international media associations.

The Representative on Freedom of the Media undertook various activities and participates in projects which are connected with freedom of expression and free media. He takes part in lectures or speeches that move topics such as freedom of the press, radio, television and the Internet. The Representative deals with topics related to the safety of journalists, freedom of expression and basic human rights.

The Representative on Freedom of the Media also takes voice in development of the law countries where situation called for his intervention.

Keywords: mass media, human rights, media freedom.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.69

Przesłano do redakcji: grudzień 2016 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

⁹ Dr Adam Kruk, Wydział Zarządzania i Administracji, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach; e-mail: Adam.Kruk@tvp.pl

RELACJE INDYJSKO-RADZIECKIE W LATACH PIĘĆDZIESIĄTYCH I SZEŚĆDZIESIĄTYCH XX WIEKU

Ekspansywna polityka sąsiadów – Pakistanu i ChRL – determinowała przywódcę Indii J. Nehru do zawarcia sojuszu, który zapewniłby gwarancje bezpieczeństwa jego krajowi. Pomimo aktywnej – sprzyjającej Indiom – polityki Waszyngtonu, realniejszy wydawał się sojusz z Moskwą. Sowieci akcentowali znaczenie przywództwa Indii w Ruchu Państw Niezaangażowanych. Oprócz założeń politycznych – o intensyfikacji kontaktów z Krajem Rad zdecydował również aspekt ekonomiczny. Głównym celem polityki wewnętrznej było wydobywanie kraju z zapaści cywilizacyjnej. Nie byłoby to możliwe bez zapewnienia źródeł finansowania i inwestycji zagranicznych. Jednocześnie Indie musiały pozostać państwem niezależnym politycznie, dlatego pomoc gospodarcza miała ograniczać się tylko do aspektu ekonomicznego. Po przeanalizowaniu wielu czynników, będący u steru polityki zagranicznej dyplomaci przyjęli ostatecznie propozycję złożoną Indiom przez ZSRR. Zakładała ona wybudowanie - dzięki pomocy finansowej i przy wsparciu myśli technologicznej ZSRR – zakładów przemysłu ciężkiego, rafinerii, przedsiębiorstw farmaceutycznych oraz instytucji naukowo-badawczych. W rezultacie pakistańskiego porozumienia z Zachodem, Moskwa zaczęła jednoznacznie wspierać indyjskie pretensje do Kaszmiru. Neutralizm indyjski poddany został poważnej próbie w przeddzień konfrontacji zbrojnej z armią chińską. Indie nie mogły liczyć nawet na moralne wsparcie Moskwy, która w przyszłym konflikcie z Indiami zdecydowana była poprzeć ChRL. Prestiżowa porażka Indii w konfrontacji z Chinami zaowocowała jednak reorganizacją i doinwestowaniem – dzięki wsparciu USA i ZSRR – indyjskich sił zbrojnych. Dzięki tym posunięciom, nieuchronnie zbliżająca się konfrontacja z Pakistanem miała duże szanse zakończyć się dla Indii sukcesem.

Słowa kluczowe: Jawaharlal Nehru, Indie, Związek Radziecki, Nikita Chruszczow, Ruch Państw Niezaangażowanych.

INDIAN-RUSSIAN RELATIONS IN 50S AND 60S IN XXTH CENTURY

Expansive neighbour policy – Pakistan and PRC – was determining J. Nehru-the leader of India- to make an alliance which would ensure the safety guarantee to his country. Although the active and favorable policy of Washington for India, more realistic was the alliance with Moscow. The Soviets pointed the importance of Indian leadership in the Movement of non-aligned Countries. Except of political assumptions about contact intensification with Country of Councils, the economical aspect was the most important. The main aim of an internal policy was to get the country off the civilization collapse. It wouldn't be able without the foreign assurance of funding and investments. At the same time India had to be politically independent country, that is why The economic aid had to be limited only to economical aspect. After analyzing many aspects foreign diplomats finally accepted the USSR offer for India. Its assumption was to build some heavy industry, refineries, pharmaceutical company and scientific and research institutions. All of it was thanks to the financial help and technological thought of USSR. As a result of Pakistani agreement with the West, Moscow started supporting Indian claims against Kashmir. On the eve of armed confrontation with Chinese army the Indian neutralism was subjected to a serious attempt. India couldn't even count on the moral support of Moscow, which in the future conflict with India, was decided to support PRC. Thanks to the support the Indian armed forces by the USA and USSR, Indian prestigious defeat in confrontation with China, resulted in reorganization and additional investment. In the result of those moves inevitably approaching confrontation with Pakistan had a really big chance to end in a real success for India.

Keywords: Jawaharlal Nehru, India, Soviet Union, Nikita Khrushchev, Non-Aligned Movement.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.70

Przesłano do redakcji: sierpień 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹⁰ Dr Joanna Maj, Uniwersytet Łódzki, Instytut Historii, maj_joanna@wp.pl.

COPOWSKIE FUNDAMENTY UCZELNI TECHNICZNEJ W RZESZOWIE

Artykuł jest próbą przybliżenia i wyjaśnienia związków przedwojennej inwestycji rządowej – Centralnego Okręgu Przemysłowego – z utworzoną już w kilka lat po II wojnie światowej rzeszowską uczelnią techniczną. Ówczesna Wieczorowa Szkoła Inżynierska, która z czasem usamodzielniała się, ewoluowała i przekształcała się w Wyższą Szkołę Inżynierską, a w końcu w Politechnikę Rzeszowską im. Ignacego Łukasiewicza, miała u swoich podstaw koncepcję uczelni ściśle powiązanej z miejscowym przemysłem, to jest z firmami z całego regionu Polski południowo-wschodniej. Ta dwustronna relacja została utrzymana przez cały czas PRL i nadal jest ważnym elementem strategii Politechniki Rzeszowskiej. Właśnie idea uformowania naukowo-dydaktycznego ośrodka wyniknęła z zapotrzebowania na dobrze przygotowane na miejscu, specjalistyczne kadry inżynierskie. Tekst ukazuje kolejne etapy formowania Centralnego Okręgu Przemysłowego – swego rodzaju polskiej wersji keynesowskiego interwencjonizmu oraz amerykańskiego New Deal'u – i w skrócie opisuje największe i najważniejsze inwestycje tego okresu. Przypomniano również niemałe spory i kontrowersje wokół samej koncepcji, ale też bieżącej oceny COP, poniesionego wysiłku, kosztów i rezultatów. Tym niemniej bezdyskusyjnym, trwałym skutkiem zamysłu rozbudowy własnego, nowoczesnego przemysłu, stała się współczesna Politechnika Rzeszowska, obecnie – już od kilku lat – uczelnia o statusie uniwersytetu technicznego.

Słowa kluczowe: COP, Politechnika Rzeszowska, uczelnia techniczna.

THE CENTRAL INDUSTRIAL DISTRICT AS THE FOUNDATION OF THE RZESZÓW UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

The article brings forward and enlightens the connection of interwar governmental institution – the Central Industrial District – and the Engineering Evening School in Rzeszów, which was opened few years after the Second World War. This technical school, which over time was emancipating, developing and finally turning into the Rzeszów University of Technology (also known as Ignacy Łukasiewicz University of Technology), from its basis was connecting the academic work with the cooperation with local industry, i.e. with companies from the whole south-eastern region of Poland. This bilateral relation was kept during the communist rule in Poland and it is still one of the most important elements of the University's strategy. The idea of founding an academic institution in this region arose from the need for having a well-qualified human resources taught engineering in the nearby Subcarpathian area. The article indicates subsequent steps of creating the Central Industrial District – the Polish equivalent of the New Deal – and briefly describes the most important and well-developed investments of that time. There are being reminded meaningful conflicts and controversies at the conception of the Central Industrial District itself, as well as the current evaluation of the District's functioning and the costs endured and efforts made while building it. Nevertheless, the indisputable and lasting result of the conception of creating independent modern industrial area was the setting-up of the present Rzeszów University of Technology, in which name the word „technology” indicates the influence of the interwar Polish New Deal.

Keywords: economy, industry, the Rzeszów University of Technology, the Central Industrial District, the New Deal.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.71

Przesłano do redakcji: wrzesień 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹¹ Prof. dr hab. Grzegorz Ostasz, Katedra Nauk Humanistycznych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska, ul. Podkarpacka 1, 35-082 Rzeszów, e-mail: gost@prz.edu.pl

СУЩНОСТЬ И СОСТАВЛЯЮЩИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Предприятия в условиях рыночных отношений получают весь спектр общественно-экономической деятельности, приобретают инфраструктурные функции и широкую хозяйственную самостоятельность. При таких условиях формируется новая среда для рыночной конкуренции, которой присущи состояния риска и неопределенности. В ближайшие годы именно в этой плоскости будет продолжаться соперничество между государствами. В такой ситуации многие страны, предприятия и организации сталкиваются с необходимостью создания новых подходов к обеспечению собственной экономической безопасности.

Экономическая безопасность стала одной из главных целей внутренней и внешней политики любого государства, организации, предприятия. В свою очередь, условием развития современных государств и обществ является формирование экономической безопасности. Это вызов не только для научных исследований, но и для законодательного процесса любой страны.

Целью статьи является идентификация дефиниции экономической безопасности в литературе и в нормативно-правовых актах. Понятие безопасности применяют к широкому спектру деятельности: государства, региона или мира. Ее суть заключается в неприкосновенности гарантий свободы, выживании и развитии. Результативность и эффективность формирования экономической безопасности во многом зависит от рационального определения и использования множества факторов и ситуаций в пространстве и во времени. В статье представлены некоторые аспекты теоретических и практических вопросов, определяющих особенности формирования экономической безопасности.

Ключевые слова: безопасность, экономическая безопасность, неопределенность, риск, принятие решений.

ZNACZENIE I KOMPONENTY BEZPIECZEŃSTWA GOSPODARCZEGO

W warunkach rynkowych przedsiębiorstwa otrzymują pełny zakres działalności społeczno-gospodarczej, nabywają funkcje infrastrukturalne i szeroką niezależność ekonomiczną. W takich warunkach powstaje nowe środowisko konkurencji rynkowej, które wiąże się z ryzykiem i niepewnością. W nadchodzących latach w tej płaszczyźnie będzie kontynuowana rywalizacja między państwami. W danej sytuacji przed wieloma krajami, przedsiębiorstwami i organizacjami pojawia się potrzeba stworzenia nowego podejścia do zapewnienia własnego bezpieczeństwa ekonomicznego.

Bezpieczeństwo ekonomiczne stało się jednym z głównych celów polityki wewnętrznej i zagranicznej każdego państwa, organizacji, przedsiębiorstwa. Z kolei warunkiem rozwoju współczesnych państw i społeczeństw jest kształtowanie bezpieczeństwa ekonomicznego. Jest to wyzwanie nie tylko dla badań naukowych, ale także dla procesu legislacyjnego w każdym kraju.

Celem artykułu jest identyfikacja definicji bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze i regulacyjnych aktach prawnych. Pojęcie bezpieczeństwa obejmuje szeroki zakres działań państwa, regionu lub świata. Jego istotą jest nienaruszalność gwarancji wolności, przetrwania i rozwoju. Skuteczność i efektywność kształtowania bezpieczeństwa ekonomicznego w dużej mierze zależy od racjonalnego zdefiniowania i wykorzystania wielu czynników i sytuacji w czasie i przestrzeni. W artykule przedstawiono niektóre aspekty zagadnień teoretycznych i praktycznych, które określają specyfikę kształtowania bezpieczeństwa ekonomicznego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, bezpieczeństwo ekonomiczne, niepewność, ryzyko, podejmowanie decyzji.

ESSENCE AND COMPONENTS OF ECONOMIC SAFETY

The role of the country is not limited only to impose obligations on citizens or entities. Condition for the development of modern states and societies is appropriate shaping of economic security. The purpose and mission of the state is also to ensure the economic security. It is a challenge not only for research but also for the legislative process. Therefore the aim of the article is the answer to a question for the identification of the economic security in the literature on the subject and in legal regulations. Safety in the economic area has been presented as a state in which the necessary economic conditions to survive and to ensure prosperity and sustainable development of the society living within a country as well as to the survival and undisturbed functioning of state institutions are provided. The state economic security is discussed in two areas - internal and external. Effectiveness and efficiency of economic security development depend largely on the rational identification and use of many determinants variable in space and time. This article introduces some selected aspects of theoretical and practical issues of determinants economic security shaping. The essence of economic security is described. The paper presents the concept and types of determinants of the security in theoretical approach, including own proposed classification of the economic security determinants.

The author notes that the state should provide appropriate economic policy to guarantee their citizens development because it is personal income what guarantees development and safe live more than limits in a modern, knowledge-based economy. The attention is focused on economic limitations in human security because in a globalized world the most important factor is a competitive advantage.

Keywords: safety, economic safety, uncertainty, risk, decision making.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.72

Przesłano do redakcji: lipiec 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹² Иван Рекун, д.е.н., профессор кафедры «Финансы и экономическая безопасность», Экономико-гуманитарный факультет, Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна (Украина).

RELACJE POLSKO-NIEMIECKIE A RACJA STANU. SPÓR PIS – PO O MODEL POLITYKI ZAGRANICZNEJ WOBEC REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC (2001–2015)

Analiza dyskursu politycznego po 2001 roku skłania do wniosku, że jednym z obszarów spornych między PO a PiS był model relacji polsko-niemieckich. O ile obie partie zgadzały się co do tego, że dobre relacje z państwami sąsiadnymi, w tym z Niemcami, stanowią treść polskiej racji stanu, o tyle spór koncentrował się na kwestiach szczegółowych dotyczących dróg realizacji celów wynikających z *raison d'état*. Zasadnicze różnice i spory między obiema partiami wynikały z propagowania różnych modeli polityki zagranicznej. Stanowisko PO bliskie było liberalnemu podejściu do relacji międzynarodowych oraz ponowoczesnemu modelowi państwa. Zwolennicy państwa ponowoczesnego nie przywiązywali wagi do suwerenności jako szczególnego atrybutu państwa, a interes państwowy traktowali jako coraz mniej determinujący czynnik w polityce zagranicznej. PiS natomiast hołdowało paradygmatowi realistycznemu, uważając, że stosunki międzynarodowe były nieustanną areną walki między partykularnymi interesami poszczególnych państw, gdzie rządzą narodowe egoizmy. Uznawano, że tylko podejście realistyczne gwarantuje dobre relacje bilateralne z Niemcami.

Słowa kluczowe: racja stanu, myśl polityczna, partie polityczne, relacje polsko-niemieckie.

POLISH-GERMAN RELATIONS AND THE NATIONAL INTEREST. THE PIS-PO DISPUTE ABOUT THE MODEL OF FOREIGN POLICY TOWARDS THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY (2001–2015)

The analysis of the testimonies and political thought of Civic Platform (PO) and Law and Justice (PiS) leads to three conclusions. Firstly, while there was a consensus between these two parties that good Polish-German relations were crucial to the Polish national interest, the ways of achieving the target objectives remained the sticking point. Secondly, PiS and PO displayed fundamental differences in the propagated models of foreign policy. PO's standpoint was close to a liberal attitude to international relations and the postmodern model of the state (the state's sovereignty is not regarded as its main asset, with the national interest determining state foreign policy to a lesser and lesser extent). PiS followed a realistic paradigm, believing that international relations are an arena of constant struggle between particular interests of individual states, governed by national egoism. It was deemed that only a realistic approach can guarantee good bilateral relations with Germany. PiS politicians advocated a modern state model (with state sovereignty regarded as extremely important). Thirdly, PO treated Germany as a "strategic partner", while PiS avoided the word "partnership", considering it a pipe dream and an empty slogan. Instead, it proposed the clear articulation of the national interest and not avoiding points of dispute in the international debate.

Keywords: Reason of State, Political Thought, Political Parties, Polish-German Relations.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.73

Przesłano do redakcji: grudzień 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹³ Dr Joanna Sanecka-Tyczyńska, adiunkt, Zakład Teorii Polityki i Metodologii Politologii, Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Plac Litewski 3, 20-080 Lublin; e-mail: j.sanecka-tyczyńska@poczta.umcs.lublin.pl.

ZU NEUESTEN ENTWICKLUNGSTENDENZEN VON BILDUNGSMEDIEN: MODERNE UND ALTE SCHULBÜCHER – EIN KURZER WEG VOM LEHRBUCH ZUM BILDUNGSMEDIUM

Das Ziel des Beitrags ist es, die Entwicklung des Mediums *Schulbuch / Lehrbuch* zum modernen *Bildungsmedium / Lehrwerk* in den letzten dreißig-vierzig Jahren am Beispiel von Lehrmitteln zum Erlernen des Deutschen als Fremdsprache zu skizzieren. In den meisten Fällen stellt heute ein Fremdsprachenlehrwerk eine multimodale Medienkombination dar. Es kann auch als ein intermediales Phänomen betrachtet werden. Ausgegangen von einem vor 30 Jahren in den meisten polnischen Schulen eingesetzten Lehrbuch *Lernt mit uns*, welches für ein ‚didaktisches Massenmedium‘ der 80er Jahre in Polen gehalten werden kann, wird die Entwicklung der Fremdsprachenlehrwerke für den DaF-Unterricht präsentiert. Zu diesem Zweck wird das genannte Lehrbuch aus den 80er Jahren mit einem modernen Lehrwerk für DaF *Infos* kontrastiert. Die größten (und bedeutendsten) Veränderungen beziehen sich auf die Entwicklung des bikodalen Buches zu einem mehrteiligen multikodalen Gefüge. Von Interesse sind nicht nur die Veränderungen, die die Lehrmittel in den letzten drei Jahrzehnten in Bezug auf ihr Aussehen, ihren Inhalt und Aufbau erfahren haben. Gefragt wird auch nach dem aktuellen Status und der Eigenart des modernen Lehrwerks, wobei seine Multimodalität, ‚Medienhaftigkeit‘ und intermediale Bezüge in den Vordergrund gestellt werden. Im Beitrag wird auch auf die bisherige linguistische (germanistische) Schulbuchforschung eingegangen. Es werden ebenfalls einige Forschungsdesiderate formuliert.

Schlüsselwörter: Schulbuch, Lehrwerk, Multimedia, Multimodalität, intermediale Bezüge, Fremdsprachenlernen, DaF, DaF-Unterricht.

O NAJNOWSZYCH TENDENCJACH ROZWOJOWYCH MEDIÓW EDUKACYJNYCH. NOWOCZESNE I TRADYCYJNE PODRĘCZNIKI SZKOLNE – NIEDŁUGA DROGA OD KSIĄŻKI DO MEDIUM EDUKACYJNEGO

Artykuł stanowi próbę naszkicowania historii *medium edukacyjnego – podręcznika szkolnego* w ostatnich trzydziestu – czterdziestu latach na podstawie rozwoju podręczników do nauki języka niemieckiego jako obcego. W większości przypadków podręcznik do nauki języka obcego stanowi dziś kompleks multimodalny. Można uznać go również za zjawisko intermedialne. Za punkt wyjścia w niniejszych rozważaniach służy analiza podręcznika *Lernt mit uns*, który był powszechnie używany w polskich szkołach średnich do nauki języka niemieckiego w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia i stanowił swoiste ‚dydaktyczne mass medium‘. Podręcznik ten porównany zostanie z nowoczesnym medium – podręcznikiem *Infos*, obecnie popularnym w szkołach średnich. Największą zauważalną i najbardziej znaczącą różnicę stanowi przekształcenie się dwukodowego medium *książka* w wieloczęściową multikodową konstrukcję. Chodzi przy tym nie tylko o zmiany w wyglądzie, treści i strukturze podręczników i materiałów do nauki języków obcych w ciągu ostatnich trzydziestu lat. W artykule porusza się również kwestię aktualnego statusu i specyfiki współczesnych mediów edukacyjnych, przy czym główna uwaga skupia się na multimodalności, ‚mediowości‘ i relacjach intermedialnych. W rozważaniach zaprezentowano również obecny stan badań lingwistycznych (głównie germanistycznych) nad podręcznikami szkolnymi i sformułowano dezyderaty badawcze.

Słowa kluczowe: podręcznik szkolny, medium edukacyjne, multimedia, multimodalność, relacje intermedialne, nauka języków obcych, język niemiecki jako obcy, nauka języka niemieckiego jako obcego.

MODERN AND TRADITIONAL COURSE BOOKS – A SHORT WAY FROM *THE SCHOOL BOOK* TO *THE EDUCATIONAL MEDIUM*. ABOUT THE MOST RECENT DEVELOPMENTAL TENDENCIES OF EDUCATIONAL MEDIA

The aim of this article is to attempt to outline the history of *educational medium – the course book* within the last thirty-forty years on the basis of the development of course books for teaching German as a foreign language. In most cases, the textbook to teach a foreign language is now the multimodal complex. It can be also treated as the intermedial phenomenon. As the starting point in the dissertation below, the analysis of the course book *Lernt mit uns* serves. This course book was commonly used in Polish secondary schools to teach German in the eighties of the last century and it was the peculiar ‚didactic mass medium‘. This textbook will be compared with the modern medium-*Infos* course book, which has recently been very popular in secondary schools. The most noticeable and the most significant difference is the transformation of two-code media *book* in the multi-partite, multi-code structure. It's not only a matter of some changes in the look, the context, the structure of the course book and the materials to teach a foreign language within the last 30 years. In this article the issue of current status and specificity of modern educational medium is also mentioned, at the same time, the main attention is paid to multimodality, ‚mediability‘ and intermedia relations. In the dissertation, the present state of the linguistic research (mainly research in German studies) on school books was also presented and the research desiderata were formulated.

Keywords: course book, textbook, school book, educational medium, multimedia, multimodality, intermedia relations, teaching foreign languages, GFL, teaching GFL.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.74

Przesłano do redakcji: październik 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹⁴ Dr Marta Smykała, adiunkt, Katedra Lingwistyki Stosowanej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Rzeszowski; e-mail: smykała@intertele.pl

BUDŻET JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO A WIEDZA I AKTYWNOŚĆ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

Funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego jest bardzo ważnym zagadnieniem zarówno dla całego państwa, jak i dla statystycznego obywatela – mieszkańca danej gminy. To właśnie w ramach tych jednostek, na mocy obowiązującego prawa, mieszkańcy tworzą wspólnoty samorządowe, które są odpowiedzialne za zaspokojenie ich zbiorowych potrzeb wspólnotowych. Realizacja zadań mających na celu zaspokojenie tych potrzeb ze względu na ograniczoną wielkość środków finansowych pozostających w dyspozycji poszczególnych jednostek samorządowych może wywoływać szereg kontrowersji nie tylko wśród decydentów, ale również wśród poszczególnych mieszkańców lub grup mieszkańców. Dlatego niezwykle istotnym zagadnieniem jest posiadanie przez obywateli odpowiedniego poziomu wiedzy o działalności tych jednostek – przede wszystkim o zasadach i przepisach na podstawie których następuje opracowywanie oraz realizacja ich budżetu. Władze jednostek samorządowych w ramach prowadzonego dialogu z mieszkańcami powinny dokładać szczególnych starań, aby przybliżyć im te zagadnienia, pobudzać ich aktywność oraz starać się włączyć jak największą liczbę mieszkańców do realizacji tych zadań. Przykładem dobrego działania w tym zakresie jest aktywizacja lokalnej społeczności poprzez umożliwienie jej współdziałania w tworzeniu wydzielonej części budżetu jednostki samorządowej w ramach tzw. budżetu obywatelskiego.

W artykule przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na mieszkańcach południowo-wschodniej Polski dotyczących stanu wiedzy społeczeństwa na temat budżetu jednostek samorządu terytorialnego oraz aktywności członków lokalnej społeczności w zakresie ich udziału w tworzeniu budżetu jednostek samorządowych.

Słowa kluczowe: budżet, jednostka samorządu terytorialnego, wiedza i aktywność, mieszkańcy

BUDGET OF LOCAL GOVERNMENT UNIT AND KNOWLEDGE AND ACTIVITY OF THE MEMBERS OF THE LOCAL COMMUNITY

The functioning of local government units is a very important issue both for the whole country as well as for a statistical citizen, a resident of a given commune. It is precisely within these units, by virtue of applicable law, that local residents form self-governing communities that are responsible for meeting their collective community needs. Because of the limited amount of funds available to particular local government units, the achievement of the tasks whose aim is to satisfy these needs may cause a great number of controversies not only among the decision-makers but also among individual residents or the groups of residents. Therefore, as far as citizens are concerned, having an appropriate level of knowledge concerning the operation of these units, mainly about the rules and regulations under which both the establishment and achievement of their budget are made, is an extremely important issue. The authorities of self-government units on the basis of the dialogue with the residents should make special efforts to bring these issues closer, stimulate their activity and try to involve as many people as possible in the implementation of these tasks. As an example of a good action in this area is the activation of the local community by allowing them to participate in the creation of a separate part of the self-government unit budget within so called civic budget.

The article presents the results of the survey conducted on the residents of south-eastern part of Poland regarding the state of knowledge of the society concerning the budget of local government units as well as the activity of the members of the local community in terms of their participation in the creation of the budget of local government units.

Keywords: budget, territorial self-government unit, knowledge and activity, inhabitants.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.75

Przesłano do redakcji: lipiec 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹⁵ Dr inż. Mirosław Sołtysiak, Zakład Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Al. Powstańców Warszawy 8, 35-959 Rzeszów; e-mail: mirosław@prz.edu.pl

ROZUMIENIE SŁOWNICTWA Z OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA CZŁOWIEKA W DOKUMENTACH PAŃSTWOWYCH

Artykuł jest kontynuacją rozważań, które sygnalizowaliśmy w artykule „Założenia dla edukacji ekologicznej czy bezpieczeństwa ekologicznego” opublikowanym w kwartalniku „Humanities and Social Science”.

Autorzy artykułu badają różne rozumienie słownictwa i pojęć związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska człowieka w dokumentach państwowych, na przykładzie strategii bezpieczeństwa narodowego z: 2003, 2007 i 2014 roku.

Na tematy i problemy związane z szeroko rozumianą „ekologią” w dzisiejszych czasach wypowiadają się przedstawiciele różnych dziedzin nauki zarówno teoretycy jak i praktycy. To, co dla jednych badaczy jest oczywiste, dla drugich stanowi pole do polemiki. Autorzy zwracają uwagę, że współcześnie najsilniejszym źródłem edukacji nieformalnej są media.

Niestety, nie można wydać pozytywnego komunikatu po opracowaniu badań ankietowych, których celem było poznanie poziomu rozróżnialności słów i pojęć używanych w dokumentach formalnych. Jako metodę badania zastosowano sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem ankiety. Poziom wiedzy ankietowanych jest zdecydowanie za mały. Istotną kwestią jest fakt, że to za ich życia dokonała się przemiana postaw proekologicznych. Czy brali w niej udział i zauważyli zmianę? Na te pytania odpowiedzi nie zawsze są proste i jednoznaczne, ale wymagają dalszych pogłębionych i ukierunkowanych badań na innych populacjach badanych.

Artykuł wskazuje na rolę edukacji w kształtowaniu postaw i jej niezbędność we współczesnym świecie ze względu na coraz większy i negatywny wpływ antroposfery na środowisko przyrodnicze.

Słowa kluczowe: konstytucja, strategia bezpieczeństwa narodowego, ochrona środowiska, bezpieczeństwo ekologiczne, sozologia, antropopresja

UNDERSTANDING OF VOCABULARY USED IN PROTECTION AND DEVELOPMENT OF HUMAN ENVIRONMENT IN STATE DOCUMENTS

This article is a continuation of the discussion, which we indicated in the article "Guidelines for environmental education and ecological safety" published in the quarterly *Humanities and Social Science*.

The authors examine different ways of understanding of vocabulary and concepts related to the protection and shaping of human environment in the state documents based on the example of the national security strategy of: 2003, 2007 and 2014.

Nowadays representatives of various fields of science, both theorists and practitioners, dispute on the topics and issues related to the widely understood "ecology". What is obvious for some researchers, to others is room for controversy. The authors point out that today the strongest source of non-formal education is the media.

Unfortunately we cannot give a positive statement after the survey, which aim was to find out the level of differentiation of words and concepts used in formal documents. Diagnostic survey with a questionnaire has been used as a test method. The knowledge level of respondents is far too small. The change of environmental attitudes occurring during their lifetime is an important issue here. Did they participate in it and did they notice this change? The answers to these questions are not always simple and straightforward and they require further and targeted studies on other respondents' groups.

The article points out the meaning of education in attitude shaping process and its necessity in the modern world due to the increasing and negative impact of anthroposphere on the natural environment.

Keywords: constitution, the strategy of national security, environmental protection, ecological safety, sozology, anthropopressure.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.76

Przesłano do redakcji: styczeń 2017

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹⁶ Dr Hanna Sommer, Katedra Nauk Humanistycznych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska, Al. Powstańców Warszawy 8, 35-959 Rzeszów; e-mail: hansom@prz.edu.pl

¹⁷ Dr inż. Grzegorz Zakrzewski, Wydział Finansów i Zarządzania, Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku, Al. Grunwaldzka 238, 80-266 Gdańsk; e-mail: gzakrzewski@wsb.gda.pl

ROLA STANDARDÓW O CHARAKTERZE *SOFT LAW* W ZAKRESIE KREOWANIA ZOBOWIĄZAŃ W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH

Autor pokazuje, że podstawowe cechy prawa miękkiego mają niewiążący i niesankcjonowany charakter. Pojęcie to wywodzi się z międzynarodowego prawa publicznego, dość specyficznej dyscypliny, opartej całkowicie na faktycznym wpływie podmiotów, a nie na sformalizowanych sankcjach. Jest także źródłem typowych instytucji prawa miękkiego: rezolucji międzynarodowych, międzynarodowych deklaracji, podpisanych, ale nieratyfikowanych umów międzynarodowych itp.

Prawo miękkie jest rodzajem normy społecznej, a nie prawnej. Chociaż nie ma akceptowanej definicji „miękkiego prawa”, zwykle odnosi się ona do każdego pisemnego instrumentu międzynarodowego, innego niż traktat, zawierającego zasady, normy, standardy lub inne deklaracje oczekiwanego zachowania. Miękkie prawo wyraża preferencję, a nie zobowiązanie, które państwo powinno wdrażać lub powinno powstrzymać się od działania w określony sposób. Ta wyrażona preferencja dla pewnych zachowań ma na celu osiągnięcie funkcjonalnej współpracy między państwami w celu osiągnięcia międzynarodowych celów.

Niektórzy uczeni alternatywnie używają terminu „miękkie prawo”, aby odnieść się do słabych lub nieokreślonych postanowień w wiążącym traktacie. Praktyka państw wskazuje, że użycie terminu „miękkie prawo”, odnoszącego się do promocyjnego języka niektórych postanowień traktatowych, jest bardziej odpowiednie. Traktaty są wiążące i zawierają zobowiązania prawne, nawet konkretne zobowiązania są sformułowane ogólnie. Mało prawdopodobne jest odwoływanie się do niewiążących instrumentów jako do „prawa”, miękkich lub twardych, chociaż wielu uczonych zwykle to robi, a dla wygody i prostoty termin ten jest tu używany jako synonim normatywnych stwierdzeń zawartych w instrumentach, które nie są prawnie wiążące.

Słowa kluczowe: miękkie prawo, międzynarodowe prawo publiczne.

THE ROLE OF THE STANDARDS OF A *SOFT LAW* IN AREA OF CREATING OBLIGATIONS IN MEMBER STATES INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Author shows the basic features of soft law are, moreover, defined – the non-binding and non-sanctioned character. The notion derives from the international public law, quite a specific discipline, based thoroughly on the actual influence of the subjects rather than formalized sanctions. Its is also the source for typical soft law institutions: resolutions of international, international declarations, signed but yet not ratified international treaties, other agreements, e.g. gentlemen's agreements.

Soft law is a type of social rather than legal norm. While there is no accepted definition “soft law”, it usually refers to any written international instrument, other than a treaty, containing principles, norms, standards, or other statements of expected behavior. Soft law expresses a preference and not an obligation that state should act, or should refrain from acting, in a specified manner. This expressed preference for certain behavior aims to achieve functional cooperation among states to reach international goals.

Some scholars alternatively or also use the term “soft law” to refer to weak or indeterminant provisions in a binding treaty. The practice of states indicates that this use of the term “soft law”, referring to the more hortatory or promotional language of certain treaty provisions, is the more appropriate usage. Treaties are binding and contain legal obligations, even specific commitments are drafted in general or weak terms.

It is a misnomer to refer to non-binding instruments as “law”, soft or hard, although many scholars commonly do so and, for reasons of convenience and simplicity, the term is used herein as a synonym for normative statements contained in instruments that are not legally-binding.

Keywords: soft law, international public law.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.77

Przesłano do redakcji: grudzień 2016 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹⁸ Kamil Spryszak, dr nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Konstytucyjnego, Europejskiego i Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

PRÓBA ROZWAŻAŃ NA TEMAT ZAGROŻEŃ DLA BEZPIECZEŃSTWA W SPORCIE

Postępujący rozwój technologiczny powoduje także wzrost ludzkiej kreatywności która ukierunkowana jest na opracowywanie i wdrażanie nowych sposobów wykonywania czynności (pracy, uczenia się, komunikacji, relaksu, spędzania czasu wolnego, samorealizacji itp.). Zjawiskiem które towarzyszy tym zmianom jest poszerzenie katalogu współczesnych zagrożeń dla środowiska bezpieczeństwa, które dotyczą wszystkich obszarów aktywności ludzkiej w tym także współczesnego sportu. W niniejszym artykule autor podejmuje rozważania nt. zagrożeń dla bezpieczeństwa uczestników szeroko postrzeganej rywalizacji sportowej. W tym kontekście postrzega tematykę znacznie szerzej niż dotychczasowe jej ujęcie zawarte choćby w aktach normatywnych, np. ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych czy w ustawie o sporcie. Postuluje poddanie diagnozie zarówno warstwy przedmiotowej (typologii zagrożeń; naturalnych, infrastrukturalnych i cywilizacyjnych dla olimpijskich dyscyplin sportu) jak i podmiotowej (m.in. uczestnicy, organizatorzy, podmioty odp. za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ochronę przeciwpożarową, zarządzanie kryzysowe, opiekę medyczną, media i inne). Zakłada przy tym, iż przeprowadzenie badań umożliwi opracowanie typologii właściwej dla zagrożeń bezpieczeństwa w sporcie oraz wypracowania dyrektyw kierunkowych zmniejszających ryzyko ich wystąpienia. Nadmieniam również, iż przyjęty kierunek nie był dotychczas przedmiotem postępowania badawczego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, sport, zagrożenia, typologia, badania.

AN ATTEMPT TO ANALYZE THE THREATS TO SAFETY IN SPORT

Progressive technological development also results in the growth of human creativity which is focused on the development and implementation of new ways of performing activities (work, learning, communication, relaxation, spending free time, self-fulfilment, etc.). The phenomenon that accompanies these changes is the widening of the catalogue of contemporary threats to the security environment that affect all areas of human activity including contemporary sport.

In this article, the author discusses the threats to safety of participants in the widely perceived sports competition. In this context, he perceives the topic much wider than its current approach contained even in normative acts, e.g. acts on the safety of mass events or sports. He postulates the diagnosis of both the subject layer (the typology of threats: natural, infrastructural and civilizational for Olympic sports disciplines) and subject (including i.a. participants, organizers, entities responsible for safety, public order and fire protection, crisis management, medical care, media and others). At the same time, he assumes that conducting research will enable the development of a typology appropriate for safety threats in sport and the development of directional directives that reduce the risk of their occurrence. He also mentions that the adopted direction has not been the subject of research so far.

Keywords: safety, sport, threats, typology, research.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.78

Przesłano do redakcji: październik 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

¹⁹ Dr Szczepan Stempieński, Zakład Strategii i Bezpieczeństwa Europejskiego, Instytut Politologii i Europeistyki, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Szczeciński, ul Krakowska 71-79, 71-017 Szczecin; e-mail: szczepan.stempinski@usz.edu.pl

ANALYZING THE TASK-MATURITY LEVEL. THE EXAMPLE OF A POLISH PRIVATE UNIVERSITY

The issue of management efficiency is an extremely important subject of theoretical considerations and a significant practical problem as well. It applies to enterprises, public institutions and non-governmental organizations. It is impossible to omit it in the context of the functioning of modern universities. There are a number of system solutions in the literature that are aimed at ensuring high efficiency. A number of process management concepts can be indicated, as well as project management methodologies. In fact, for many contemporary organizations both types of activity (project and process) are extremely important. This justifies the search for concepts combining both approaches.

The aim of the paper is to present a pilot study of the level of a task-oriented organization in one of the Polish private universities. It was assumed that the adoption of the presented approach serves to ensure high operational and strategic efficiency. To analyze the situation, the method of AHP (Analytic Hierarchy Process) was used. The task-orientated model, proposed by J. Strojny, was assessed by a group of internal experts. An assessment was made in two dimensions: the significance of the model elements and the level of maturity of the organization under study. Expert marks were agreed upon within a Focus Group Interview. Marks for criteria and a general mark on the level of maturity were aggregated using a weighted average. The results were analyzed in terms of cognitive, methodological and utilitarian aspects.

Keywords: project management, process management, systemic management, university, AHP.

ANALIZA POZIOMU ORIENTACJI ZADANIOWEJ. PRZYKŁAD POLSKIEGO UNIWERSYTETU NIEPUBLICZNEGO

Kwestia efektywności zarządzania jest niezwykle istotnym przedmiotem rozważań teoretycznych i problemem praktycznym. Dotyczy to zarówno przedsiębiorstw, instytucji publicznych, jak i organizacji pozarządowych. Tego zagadnienia nie można pominąć także w kontekście funkcjonowania współczesnych uniwersytetów. W literaturze istnieje wiele rozwiązań systemowych, które mają na celu zapewnienie wysokiej sprawności. Można wskazać wiele koncepcji zarządzania procesami, a także metodologii zarządzania projektami. W rzeczywistości wielu współczesnych organizacji oba rodzaje aktywności (projektowa i procesowa) mają niezwykle istotne znaczenie. Uzasadnia to poszukiwanie koncepcji łączących oba podejścia.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja pilotażowego badania poziomu dojrzałości zadaniowej na jednej z polskich uczelni niepublicznych. Założono, że przyjęcie przedstawionego w artykule podejścia służy zapewnieniu wysokiej sprawności operacyjnej i strategicznej. Do analizy sytuacji wykorzystano metodę AHP (*Analytic Hierarchy Process*). Model orientacji zadaniowej zaproponowany przez J. Strojnego został przeanalizowany przez zespół kilkunastu ekspertów powołanych w ramach badanej uczelni. Miał on za zadanie dokonać zarówno weryfikacji istotności elementów proponowanego modelu, jak i oceny poziomu dojrzałości zadaniowej badanej organizacji. Każdemu wymiarowi głównemu modelu odpowiadała jedna sesja wywiadów. Oceny ekspertów zostały uzgodnione w ramach wywiadu grupowego, nie wymagały zatem agregacji z wykorzystaniem metod matematycznych. Oceny dojrzałości na poziomie kryteriów oraz ogólnym agregowano za pomocą średniej ważonej. Zastosowano tutaj wagi lokalne (oceny istotności elementów modelu). Wyniki analizowano pod kątem aspektów poznawczych, metodologicznych i utylitarnych.

Słowa kluczowe: Zarządzanie projektami, zarządzanie procesami, zarządzanie systemowe, uniwersytet, metoda AHP.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.79

Przesłano do redakcji: czerwiec 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

²⁰ Dr Jacek Strojny, Rzeszow University of Technology, Rzeszow, Poland; e-mail: jstrojny@prz.edu.pl

²¹ Dr Małgorzata Baran, Collegium Civitas, Warsaw, Poland; e-mail: malgorzata.baran@civitas.edu.pl